

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TABIATNI MUHOFAZA QILISH DAVLAT
QO‘MITASINING
QARORI

**“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING QIZIL KITABI” TO‘G‘RISIDAGI NIZOMNI
TASDIQLASH HAQIDA**

**[O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2016-yil 26-iyulda ro‘yxatdan
o‘tkazildi, ro‘yxat raqami 2817]**

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 9-martdagi 109-son “O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobi” to‘g‘risida”gi qaroriga asosan, O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi qaror qiladi:

1. “O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobi” to‘g‘risidagi nizom ilovaga muvofiq tasdiqlansin.

2. Mazkur qaror rasmiy e‘lon qilingan kundan e‘tiboran kuchga kiradi.

Rais B. ABDUSAMATOV

Toshkent sh.,
2016-yil 14-iyul,
20-son

O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasining 2016-yil 14-iyuldagi 20-son
qaroriga
ILOVA

“O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobi” to‘g‘risidagi

NIZOM

Mazkur Nizom O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 9-martdagi 109-sonli “O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobi” to‘g‘risidagi qaroriga asosan “O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobi”ning (bundan buyon matnda Qizil kitob deb yuritiladi) tuzilishi hamda uni yuritish tartibini belgilaydi.

1-bob. Umumiy qoidalar

1. Qizil kitob O‘zbekiston Respublikasi hududida doimo yoki vaqtincha, quruqlikda, suvda, atmosferada yoki tuproqda tabiiy erkinlik holatida yashaydigan hayvonlar (umurtqali va umurtqasiz hayvonlar) hamda tabiiy muhitda o‘sadigan o‘simliklar (yuqori va tuban o‘simliklar), shuningdek qo‘ziqorinlarning (bundan buyon matnda hayvonlar va o‘simliklar deb yuritiladi) kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlari (kenja turlari) ro‘yxati, ularning holati va ularni muhofaza qilish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar majmui hisoblanadi.

2. Qizil kitobga kiritilgan hayvonlar va o‘simliklar turlarining (kenja turlari) nobud bo‘lishi, miqdori kamayib ketishi yoki ularning yashash muhiti buzilishiga olib kelishi mumkin bo‘lgan xatti-harakatlarga yo‘l qo‘yilmaydi.

3. Qizil kitob unga kiritilgan hayvon va o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlarini (kenja turlarini) muhofaza qilish, saqlash, tiklash va takror yetishtirishga qaratilgan dasturlar (harakat rejalar)ni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun asos bo‘lib hisoblanadi.

4. Qizil kitobni yuritish bo‘yicha ishlar O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi Hayvonot va o‘simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish respublika davlat inspeksiyasining budjetdan tashqari jamg‘arma mablag‘lari hamda O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi huzuridagi Tabiatni muhofaza qilish respublika jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan moliyalashtiriladi.

2-bob. Qizil kitobning tuzilishi

5. Qizil kitob ikki tomdan iborat bo‘ladi.

6. Birinchi tom “O‘simliklar va qo‘ziqorinlar” deb nomlanib, ikki bo‘limdan — tomirli o‘simliklarga oid hamda qo‘ziqorinlarga oid bo‘limlardan iborat bo‘ladi.

7. Ikkinchi tom “Hayvonlar” deb nomlanib, oltita bo‘limdan — umurtqasizlar, baliqlar, quruqlik, hamda suvda yashaydiganlar va sudralib yuruvchilar, qushlar hamda sut emizuvchilar bo‘limlaridan iborat bo‘ladi.

Bo‘limlar Qizil kitobga kiritilgan hayvonlar va o‘simliklar turlari (kenja turlari) soniga qarab, ularning sinflari, turkumlari, oilalari va zotlari bo‘yicha kichik bo‘limlarga bo‘linishi mumkin.

8. Har bir bo‘limda (kichik bo‘limda) Qizil kitobga kiritilgan hayvonlar va o‘simliklar turining (kenja turining) ta’rifi hamda tavsifi ko‘rsatilib, turlar bo‘yicha alohida-alohida tizimli tartibda joylashtiriladi.

Bo‘limda (kichik bo‘limda) hayvonlar va o‘simliklar turining (kenja turining):

nomi (lotin, o‘zbek, ingliz va rus tillarida);

maqomi (yo‘qolib ketish xavfi toifasi);

tasviri;

O‘zbekiston Respublikasida va dunyoda tarqalganligi haqida ma’lumotlar;

yashash (o‘shish) joyi va tarzi, asosiy limitlashtiruvchi omillari hamda arealining (yashash hududi) o‘zgarishi sabablari;

soni va uning o‘zgarishga moyilligi;

muhofaza qilinishiga doir qabul qilingan va zaruriy chora-tadbirlar;

sun’iy ko‘paytirilishi imkoniyatlari haqida ma’lumotlar ko‘rsatiladi.

9. Qizil kitobga uning mazmun-mohiyatini yorituvchi qo‘shimcha materiallar uning ilovasi sifatida rasmiylashtirilish mumkin.

3-bob. Qizil kitobni yuritish

10. Qizil kitobni yuritish O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi, O‘zbekiston milliy universiteti, O‘zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi huzuridagi O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi ishtirokida O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

11. Qizil kitob vaqti-vaqti bilan yangilab boriladigan ma’lumotlar bazasi sifatida elektron shaklda yuritiladi va keyinchalik ilmiy-ommabop nashr sifatida chop etiladi.

Qizil kitobning elektron shakli O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasining rasmiy veb-saytida joylashtiriladi.

12. Qizil kitobni yuritish quyidagi asosiy chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi:

hayvonot dunyosini hamda o‘simlik dunyosi obyektlarining davlat kadastri va davlat hisobi;

hayvonlar va o‘simliklar holatining davlat monitoringi;

hayvonlar va o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlari (kenja turlari) bo‘yicha ma’lumotlar bazasini yuritish;

hayvonlar va o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlarining (kenja turlarining) holatini tahlil qilish;

hayvonlar va o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlarining (kenja turlarining) maqomini baholash;

hayvonlar va o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi turlarini (kenja turlarini) Qizil kitobga kiritish;

hayvonlar va o‘simliklarning kamyob yoki yo‘qolib ketish xavfi ostida bo‘lmagan turlarni (kenja turlarini) Qizil kitobdan chiqarish;

Qizil kitobning nashr etilishini ta’minlash.

13. Hayvonot dunyosi hamda o‘simlik dunyosi obyektlarining davlat kadastri va ularning hisobi Vazirlar Mahkamasining 2000-yil 5-sentabrdagi 343-son bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi o‘simlik dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi [nizom](#) hamda O‘zbekiston Respublikasi hayvonot dunyosining davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi [nizomga](#) muvofiq amalga oshiriladi.

14. Hayvonlar va o'simliklar holatining davlat monitoringi Vazirlar Mahkamasining 2002-yil 3-apreldagi 111-son qarori bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasida atrof tabiiy muhitning davlat monitoringi to'g'risidagi **nizomga** muvofiq amalga oshiriladi.

15. Hayvonlar va o'simliklarning kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi turlari (kenja turlari) bo'yicha ma'lumotlar bazasi O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining ma'lumotlari asosida O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan yuritiladi.

16. Hayvonlar va o'simliklar turlarining (kenja turlarining) holatini tahlil qilish va ularni Qizil kitobga kiritish yoki undan chiqarish haqidagi tavsiyalarni ishlab chiqish O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 9-martdagi 109-son "O'zbekiston Respublikasining Qizil kitobi" to'g'risida"gi **qaroriga** asosan tuzilgan O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi huzuridagi "O'zbekiston Respublikasining Qizil kitobi"ni yuritish bo'yicha idoralararo komissiya tomonidan amalga oshiriladi.

"O'zbekiston Respublikasining Qizil kitobi"ni yuritish bo'yicha idoralararo komissiyasi taqdimi bo'yicha hayvonlar va o'simliklarni Qizil kitobga kiritish yoki undan chiqarish to'g'risidagi qaror O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi va O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tomonidan boshqa manfaatdor tashkilotlar bilan kelishilgan holda qabul qilinadi.

17. Qizil kitobga hayvonlar va o'simliklarning (akklimatizantlar (iqlimlashtirilganlar) bundan mustasno) kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi turlari (kenja turlari) kiritiladi.

18. Hayvonlar va o'simliklarning turlari (kenja turlari):

tarqalishi cheklanganda yoki soni kamligida;

10 yil yoki davomiyligi bo'yicha 10 yildan ko'proq bo'lganda uch avlod davomida har yili ularning soni va (yoki) areali (o'simlik yoki hayvonlarning biror bir turi tarqalgan joylar) qisqarganda;

Tabiatni muhofaza qilish xalqaro ittifoqining (International Union for Conservation of Nature) Qizil ro'yxatiga kiritilganda ular kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostidagi hayvonlar va o'simliklar turlari (kenja turlari) deb e'tirof etiladi.

19. Hayvonlar va o'simliklar turlari (kenja turlari va populatsiyalari) ularning soni qayta tiklanganda va genofondi saqlanishiga xavf tug'dirmaydigan darajagacha ko'payganda, yashash hamda o'sish sharoiti tiklanganda, ular Qizil kitobdan chiqariladi.

20. Zarurat bo'lganda, Qizil kitobga kiritiladigan hayvonlar va o'simliklarning har bir turi (kenja turi) "tur" taksonomik (turlar tizimi) darajasidan quyi darajasi ham belgilanishi mumkin.

21. Qizil kitobga kiritilayotgan hayvonlar va o'simliklar turlarining (kenja turlarining) maqomi Tabiatni muhofaza qilish xalqaro ittifoqining (International Union for Conservation of Nature) Qizil ro'yxatida nazarda tutilgan toifalar va mezonlariga asosan ularning yo'qolib ketish xavfi darajasiga qarab quyidagicha toifalanadi:

yo'q bo'lib ketgan;

tabiatda yo'q bo'lib ketgan;

butunlay yo'q bo'lib ketish arafasida turgan;

yo'q bo'lib ketayotgan;

zaif, qisqarib borayotgan;

zaifga yaqin;

xavotir tug'dirmaydigan;

ma'lumotlar (yetarli bo'lmaganlar) yetishmaslik.

22. Hayvonlar va o'simliklar turlarining (kenja turlarining) populatsiyasi soni, kamayish dinamikasi, tarqalishi va o'sish (yashash) muhiti sharoitlarining o'zgarishi haqidagi hamda ularni muhofaza qilish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatuvchi ma'lumotlar ularni Qizil kitobga kiritish uchun asos bo'lib hisoblanadi.

23. Qizil kitobga hayvonlar va o'simliklarning turlarini (kenja turlarini) kiritish va undan chiqarish Qizil kitobga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish orqali amalga oshiriladi.

24. Qizil kitobga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalarning ommaviy axborot vositalarida keng yoritilishi O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

25. Qizil kitobga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalar O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasining rasmiy veb-saytida joylashtirilishi lozim.

26. Qizil kitobga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalarning barcha hayvonot va o'simlik dunyosidan foydalanuvchilar hamda hayvonot va o'simlik dunyosidan foydalanish ustidan davlat nazoratini amalga oshiruvchi tashkilotlar e'tiboriga yetkazilishi O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan ta'minlanadi.

27. Qizil kitob 10 yilda kamida bir marta ilmiy-ommabop nashr sifatida chop etiladi.

28. Qizil kitobni nashr etishga tayyorlash O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

29. Qizil kitobning ilmiy-ommabop nashri maketi hamda matni O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi bilan kelishilgan holda O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan tasdiqlanadi.

30. Ilmiy-ommabop nashrning tiraji hamda uni tarqatish shartlari O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan belgilanadi.

31. Ilmiy-ommabop nashr sifatida chop etilgan Qizil kitobning ommaviy axborot vositalarida keng yoritilishi O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

4-bob. Yakuniy qoidalar

Oldingi tahrirga qarang.

32. Mazkur Nizom talablarining buzilishida aybdor bo'lgan shaxslar qonunchilik hujjatlariga muvofiq javobgar bo'ladilar.

(32-band O'zbekiston Respublikasi adliya vazirining 2021-yil 28-iyuldagi 16-mh-sonli buyrug'i (ro'yxat raqami 3313, 28.07.2021-y.) tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 28.07.2021-y., 10/21/3313/0724-son)

33. Mazkur Nizom O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi hamda Fanlar akademiyasi bilan kelishilgan.

Moliya vaziri R. AZIMOV

2016-yil 13-iyul

Qishloq va suv xo'jaligi vaziri Sh. TESHAYEV

2016-yil 13-iyul

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vaziri A. VAHOBOV

2016-yil 13-iyul

Fanlar akademiyasi prezidenti Sh. SALIXOV

2016-yil 13-iyul

(O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2016-y., 30-son, 367-modda; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 28.07.2021-y., 10/21/3313/0724-son)